

Miquel S. Font

En aquesta segona versió voldríem tractar el fet en si de la pel·lícula. Prescindirem de l'ocasió d'exposar la sinopsi o transcriure'n l'argument, ja que en el primer article de la sèrie (T.M. núm. 50), en ocasió de comparar la novel·la amb la pel·lícula, i quan ho fem amb la novel·leta cinematogràfica respecte de la pel·lícula (en posteriors entregues), tndrem l'oportunitat de redundar-hi.

Ja deixàrem entreveure que *El Secreto* sofrí una alteració respecte de la primera versió i fins i tot aportàrem una de les hipòtesis que més acceptació ha tingut: autocensura de determinats passatges extrets de la realitat que suscitaron a l'època. Sabem que es provocaven petites revoltes a la sortida de les sales de projecció, on la gent volia continuar la seva pel·lícula i venjar-se dels carrabiners. S'arribà a l'extrem que en alguns indrets concrets, la policia havia de protegir els carrabiners. Si feim cas a la creença que la novel·la estava basada en gran part en fets real, més certa resta la idea de l'autocensura de la qual parlàvem. La lògica ens indica que la versió que fins avui ens ha arribat (a partir de les còpies en nitrat i del negatiu trobats els anys vuitanta), es corresponen amb la versió definitiva. Més encara, no tenim cap notícia fins a hores d'ara que es fessin altres rodatges d'exterior per a una segona versió definitiva. Així doncs, tot sembla indicar que la versió final del film, és la que avui coneixem.

Una dada podem aportar pel que fa a la segona versió i és la notícia apareguda al *Foch y Fum* [25.12.1927] sota el títol de *Nova estrena* (sense signar) on es dona notícia de la nova versió i en destaca el "cuadro de ball típich al natural, ahont sa distingeix es cuartet de pajesets, enseñats y dirijts p'es professó, y component y populá D. Nicolau Valdes (a) Es balladó, an el cual felicitam". Posteriorment, també trobarem notícies reiterant l'èxit del "cuadro viviente" de la regional pel·lícula *El Secreto de la Pedriza* [FyF, 24.3.1928]. Amb el material que fins ara ha transcendit de la pel·lícula, no estam i probablement no destriarem mai el procés i diferències entre una primera i una segona versió. Estam només en l'opció de proposar hipòtesis. Si al primer article de la sèrie, destacàvem les di-

ferències entre la versió novel·lada i la versió filmada, tot i la resolució manifesta d'adaptació que se'n féu a l'època, podríem caure en la temptació de considerar la primera versió del film com una adaptació més fidel a la novel·la que es veuria totalment reelaborada en la versió definitiva. Nosaltres no som partidaris d'aquesta hipòtesi, malgrat sembli molt atractiva. Primer de tot, destacariem la perfecta harmonia de tots els elements cinematogràfics (raccord d'argument, interpretació, vestuari, temps, espai...) que no fa pensar en afegits posteriors. Reconèixer la dificultat que suposaria a l'època la nova filmació en els mateixos exteriors (pràcticament la pel·lícula no té cap interior) i l'encariment final del producte. La finalitat que trobam ja a la novel·la de film-reclamturístic amb una sèrie d'exterior més propis d'un documental estranger de l'època, ens fan més propensos a pensar en una segona versió producte d'un seguit de reajustaments de determinades escenes (explicitació excessiva en fets violents, participació tendenciosa del director en el missatge de la pel·lícula, excés de rol d'algun col·lectiu de la pel·lícula.

Hem de recórrer a una crònica apareguda quaranta anys més tard de l'estrena de la pel·lícula escrita per Lluís Fàbregas i Cuixart -Lluissot- que tractaria el tema del setè art al volum segon de *Ca-Nostra* i on fa cinc cèntims d'*El Secreto* i de les seves conseqüències a l'estrena a més de recollir el fet de les dues versions. Després d'elogiar la producció i reproduir alguns passatges de la publicitat de l'època, en fa una crítica interessant. Precisa: "Además a título de fisgoneo... consideraron que en el film se repetían escenas que debían ser suprimidas o recortadas...". Determinats fets on transcendia en excés la realitat o on es posava en tela de judici el triomf de la veritat i la justícia (als ulls de l'època), també havien de bandejar-se, segons la mateixa crònica. No sabem si es feren els oportuns canvis de metratge eliminant o en tot cas afegint altres seqüències. Tampoc és el nostre deure intentar posar-nos en la moral de l'època per provar d'esbrinar si l'actual versió matisa els temes que Fàbregues proposava. Tot sembla indicar, però, que certament hi hagué dues versions i que molt probablement l'actual, suposadament la definitiva, respongui a necessitats de cohe-

sió interna i a altres raons de producció.

Les dues jornades en les quals transcorre la pel·lícula, les deu parts (quatre a la primera part i sis a la segona), quatre-cents cinquanta-dos intertítols als quals cal afegir una cua d'uns pocs minuts, on es recullen certs exteriors del film (acompanyats de desset intertítols més), serveixen per donar cos a la versió avui coneguda d'*El Secreto de la Pedriza*. L'acció transcorre, com ja hem dit, gairebé de manera exclusiva en exteriors, amb l'excepció dels pocs interiors que serveixen de transició. Ens crida l'atenció, per damunt dels altres elements, tal volta massa en la tònica que oferien les produccions de l'època, els esmentats quatre-cents cinquanta-dos intertítols. La mesura de cada un d'ells, que, en poques ocasions supera les dues línies damunt la pantalla, la presentació que es fa dels protagonistes amb el nom de l'actor corresponent i l'alt component literari de la seva totalitat són una de les característiques que fan destacable l'adaptació. Les més de les produccions de l'època, amb l'ús dels intertítols, podien caure en una doble temptació: fer del recurs dels intertítols un recurs en excés detallat i en ocasions tediós (és el cas del *Don Juan Tenorio* protagonitzat per Fortunio Bonanova, en què si no es coneix la història, és impossible seguir-la a través d'uns interminables intertítols), o bé per contra, restringir-ne l'ús i dificultar-ne el seguiment de l'argument. En canvi, la pèrdua d'intensitat, donat l'allargament de determinats passatges, o d'alguna part en concret, serien els elements més perjudicats del conjunt. Les parts i les jornades que avui podríem assimilar als capítols i entregues d'una col·lecció de llibres, servien per crear expectativa i rendiment, no ens enganyem, a la inversió dels productors. Encara avui dia resten claus per desvetllar d'*El Secreto* i li devem més i més estudis especialitzats per restaurar allò que encara durant molts d'anys continuarà oferint-nos: un bon secret. □

